

קושימו השני של הנ"ק ודאי קושיא אלימחא היא, ובאמת מתיישבת עפ"י קושיא התוס' הנ"ל דכיון דמנינו תנאי דפליגי בעלמא וס"ל דכלל הוא צה"ת כולה דאמרינן עד ולא עד בכלל, ע"כ דהני תנאי פליגי על ר' יהודה גם צהאי מילתא וס"ל דהאיר המזרח מתיר בזמן שאין בית המקדש קיים, וכן מנא"ל ג"כ צהגה שטמ"ק שנדפס מחדש על הש"ס כאן במקומו במנחות דף ס"ח ע"ב ע"ש, וכן העיר בזה ג"כ בטו"א באבני שוהם שלהי ר"ה ע"ש שהביא האי פלוגתא דרבי ורבנן דפליגי בערכין דף י"ח בקרא דמיוס הראשון עד יוס השביעי, ור' יהודה דהכא ס"ל כרבי דהתם דעד ועד בכלל, ור"י ור"ל ס"ל כרבנן דהתם דפליגי על רבי וס"ל ככ"מ דעד ולא עד בכלל ע"ש. וכן נראה להעיר עוד ממה שמנינו דפליגי ג"כ תנאי צהאי מילתא צניז דף ו' ע"ב, ע"ש פלוגתא ר' יאשי' ור' יונתן בזה וז"פ וברור. אמנם קושימו הראשונה שהקשה צ"ק מהא דר"פ ור"ה צד"י וכו', ודאי לק"מ שהרי אמוראי נינהו ואינהו ודאי ס"ל דריצ"ו פליג אדר"י וס"ל דמה"ת האיר המזרח מתיר משום דעד ולא עד בכלל רק משום גזירה הוא דתיקן וכרב ושמואל דס"ל הכי, והתוס' לא הקשו אלא אליבא דר"י ור"ל דלדידהו ע"כ גם ריב"ז ס"ל כר"י, דהא שינויא קמא דמשני משום גזירה ליתא לר"י ור"ל משום קושיא דמשום מצוה ליקום וליגזור לכן הקשו מנלן דשום תנא פליג אדר"י, אבל לרב ושמואל מעיקרא לא הקשו התוס' וכמ"ש ג"כ בטו"א שם דלדידהו כיון דריצ"ו לא תיקן רק משום מהרה יבנה ציהמ"ק אלמא ס"ל דעד ולא עד בכלל ואינהו נמי ס"ל כוותי', ורק לר"י ור"ל הוא דהקשו התוס' הנ"ל וא"כ הא לק"מ מר"פ ור"ה צד"י דאינהו נמי כוותי' דרב ושמואל מצי סברי וז"פ וברור.

ומצתה הנה נצוא להוכיח ג"כ כדצרינו לעיל דע"כ מוכח לפי"ז כמ"ש התוס' דלר"י ולר"ל אין בזה אלא משום מצוה מן המוצח, ורק נקדים עוד מעט דברים תחילה בזה שנראה לבאר טעמא דהני תנאי דפליגי בעד ע"ס היום אי האיר המזרח מתיר או דאקור כל היום צמאי פליגי, וממילא יתבאר ג"כ דר' יוחנן לשיטתו ע"כ דס"ל כהאי תנא דפליג על ר' יהודה, ורצא לשיטתו שפיר ס"ל כר' יהודה. דהנה לכאורה זה ודאי פשיטא טובא דלר' יהודה דס"ל בעד ע"ס היום דעד ועד בכלל ע"כ דדריש נמי להאי עד דכתיב צסיפי דקרא עד הביאכם דהוא נמי עד ועד בכלל כיון דמדה היא צתורה דכ"מ דכתיב עד הוי נמי עד בכלל, וא"כ הא תיקשי רומיא דקראי

ראיתי בהקדמת ספר ע"ט שמירץ לקושיא התוס' הנ"ל באופן נחמד לכאורה, עפ"ימ"ש צמאי דמנינו לחלק בין איסור גברא כמו שצוה וצין איסור חפצא כנדרים¹.

ולכן לרב ושמואל כיון דעדיין לא הותר הל"ת דחדש הוי נמי איסור חפצא ולא חשיב ממשקה ישראל אם יקרב העומר של"ש, לא כן לר"י ור"ל כיון דס"ל דמשהאיר המזרח כבר הותר הל"ת דחדש, שוב לית כאן עוד איסור חפצא אלא חיוב עשה דעד הביאכם רמו על הגברא להקריב העומר ולכן גם זה בכלל מן המותר לישראל הוא ע"ש. ולכאורה דצרינו נכוניס, אמנם רואה אני יותר להוכיח מן הסוגיא כד' התוס' וז"ל דע"כ אין זה עשה גמורה וכמו שנאמר צע"ה, וצריכים אנתנו לבאר תחילה את הסוגיא דלקמן דף ס"ח צמאי פליגי שם הני תנאי ואמוראי צהא דהאיר המזרח מתיר, וממנו נקם להוכיח כד' התוס' וז"ל וכמו שנאמר צע"ה.

ב) הגדה אמרינן במנחות דף ס"ח ע"א: רב ושמואל דאמרי תרווייהו בזמן שציהמ"ק קיים עומר מתיר בזמן שאין ציהמ"ק קיים האיר מזרח מתיר מ"ט תרי קראי כתיבי כתיב עד הביאכם וכתיב עד ע"ס היום הזה הא כיצד כאן בזמן שציהמ"ק קיים כאן בזמן שאין ציהמ"ק קיים, ר"י ור"ל דאמרי תרווייהו אפילו בזמן שציהמ"ק קיים האיר המזרח מתיר והכתיב עד הביאכם למצוה, ופריך שם צגמ' על ר"י ור"ל ממאי דהתקין ריב"ז משחרצ ציהמ"ק שיהא יום הנץ כולו אסור משום טעמא דמהרה יבנה ציהמ"ק ויאמרו אשתקד מי לא אכלנו צהאיר המזרח וכו' ואי ס"ל למצוה משום מצוה ליקום וליגזור, ומשני רב"ז דריצ"ו צשיטת ר' יהודה אמרה דאמר מה"ת אסור שנאמר עד ע"ס היום הזה עד ע"סו של יום וקסבר עד ועד בכלל וכו', יעו"ש צתוד"ה צשיטת ר"י מה שכתבו שמדוחק קושיא אחרת חירץ כן רב"ז דצסוף לולב הגזול סוכה דף מ"א ע"א דפריך התם מחלות היום ולהלן ליסתרי ועוד משני התם דאיבני צלילא או סמוך לשקיעת החמה, ור"י ור"ל דהכא לא מצי סברי כההוא שינויא, והקשו ג"כ מנא להו לר"י ולרשב"ל דפליג שום תנא עלי' דר' יהודה דקאמרי אף בזמן שציהמ"ק קיים האיר המזרח מתיר והניחו בקושיא².

ובצ"ק תמה על קושיא התוס' צתרחי, אי מש"כ מנלי' דפליג שום תנא כו' הא איכא ר"פ ור"ה צד"י ורבנן דצי ר"א כולוהו ס"ל ע"כ דמשום גזירה תיקן ריב"ז ולא מדאורייתא. ועוד הא איכא כמה תנאים דלא דרשי עד ועד בכלל והנהו ע"כ דלא כר"י ס"ל וצ"ע רב ליישב עכ"ד. והנה

בשם מרכבת המשנה, והעיר שם ג"כ מד' התוס' זבחים הנ"ל, ועיי"ש מ"ש לתרץ בטו"ט דשם באיסור טומאה דאיירי בה התוס' זבחים הנ"ל ל"ח נמי אלא איסור גברא עיי"ש, ועמ"ש בחי' הריטב"א מ' קידושין דף ע"ז בשם הראב"ד, ובשעה"מ פ"ז מה' אי"ב, ובס' ברוך טעם שער החולל דין ב' וקצתו במה שאינו נוגע לענינא.

2 הג"ה [ועפ"י דרך החידוד ה' אפשר לומר דשפיר מצינו תנא דע"כ פליג אדר"י בזה, ורשב"י הוא דקאמר בקידושין דף ל"ח גבי חדש וק"ו לערלה בשתים ע"ש, ועיין בתוס' שם ובפסחים דף מ"ד דפר"י שהפרי של חדש שנאסר כבר וכו' י"ל היתר בהשלמת זמן האיסור וכו', ואין להקשות לפי זה אמאי ל"ח י"ל היתר לאיסורו בשאלה ובעומר ויהא ג' בערלה, ד"ל דלא סבר כר' יהודה אלא האיר המזרח מתיר ונזיר נמי וכו' עכ"ל שם בפסחים עיי"ש. וכיון שמצינו דרשב"י קאמר וז"ה לערלה בשתים ול"ח ל"י שלש, ע"כ דפליג אדר"י לפי פירוש זה ודו"ק כי נכון הוא בע"ה.]

1 הג"ה [ועיי"ש מ"ש ליישב עפ"י בהא דר"פ גיה"נ דחזיק לאשכוחי באיסור גיה"נ ומוקדשין שיבואו ביחד, ולמה לא מוקי לה נמי התם כמ"ש ביבמות דף ל"ג כגון דאיטמי ואיתיבי' שערות עיי"ש, דה"ל לגבי האי גברא שהביא ב' שערות אחר ההקדש מיקרי בת אחת שבאו לו ב' האיסורין של גיד ומוקדשים כאחד, ותי' שם דלא מיקרי איסור ב"א משום ב' שערות אלא באיסור גברא כמו שימוש בטומאה ובעל מום ושבת האמור ביבמות שם שאין אחרים משתתפין עמו בחיובא דידו, משא"כ באיסור גיד והקדש דהוי איסור חפצא ל"ש לומר דכשהביא ב' שערות באו שני החיובים דאטו קודם שהביא ב"ש ל"ה עדיין האיסור בעולם והלא זה אסור לכל אדם יעו"ש וז"ב מאד. אמנם מצאתי סתירה מזה מד' התוס' זבחים דף מ"ה ע"ב ד"ה אבל ופשיטא להו שם דגם באיסור חפצא אמרינן ככה"ג דהוי איסור בת אחת לגבי האי שהביא ב' שערות. אח"כ שוב מצאתי בס' שיבת ציון סי' נ"ו שהביא האי סברא

היום אמרין לדידי דעד ולא עד בכלל ודאי דכמו כן מפרש נמי האי עד דכתיב בתרי' עד הביאכם דהוא נמי ולא עד בכלל, ושפיר קאמר לר"י לשיטתו דעד הביאכם לא אחא אלא למנוה היינו דמנוה מן המוצר הוא להמתין עד ההצאה אבל ודאי דאין הבאת העומר מעכצת להיתירא דחדש שכבר הותר משהאיר המזרח, וע"כ כמ"ס התוס' דגם עשה אין כאן לר"י ולר"ל ואין צה אלא משום מנוה מן המוצר, דהא כיון דס"ל לר"י דעד דכתיב בעד הביאכם הוא עד ולא עד בכלל, א"כ ע"כ עלינו לומר דהחדש אינו אסור אלא עד שהאיר המזרח דהוא זמן הבאת העומר, דבשלמא אי היו אמרין עד ועד בכלל ע"כ דאיסור חדש נמשך עד אחר שהקריבו את העומר בפועל, אבל לר"י דס"ל עד ולא עד בכלל והותר החדש גם קודם שהקריבו את העומר ע"כ דלדידהו מתפרש הא דכתיב בקרא עד הביאכם דהיינו עד זמן ההצאה, והיינו ע"כ שלא הנריכה תורה להמתין אלא עד זמן שראוי להציא את העומר ולא עד הקרבתו בפועל כיון דאין קיימין השמא דעד ולא עד בכלל ולתחילת ההצאה אין זמן קבוע שאיפשר להקדים ולאחר, וע"כ דלא אסרה תורה את החדש אלא עד האיר המזרח דהוא הזמן שראוי להקריב את העומר, וממילא נמי דלית כאן מ"ע כלל להמתין עד עכ"ס הבאת העומר כנ"ל, ומ"מ ס"ל דמנוה מן המוצר הוא להמתין עד הבאתו משום דאי לזמן ההצאה לחוד קפיד קרא הול"ל עד הבוקר וכיון דכתיב עד הביאכם ס"ל דיש כאן מנוה מן המוצר להמתין עד ההצאה, אבל עשה גמורה ודאי אין צה כיון דס"ל עד ולא עד בכלל וכנ"ל. אבל רצא לשיטתו דס"ל להדיא שם בב"מ דף ז"ד כר' יונתן וכ"ה גם בתמורה דף ה' ע"ב ע"י"ש, א"כ לשיטתו שפיר ס"ל כאן כר' יהודה דמפרש לקרא דעד הביאכם דעד ועד בכלל ומפרש ג"כ להאי קרא כאילו היו כתיב ב' או לחלק, דהא לר' יונתן ל"ל קרא לחלק גם במקום דכתיב וי"ו ופשיטא ל' לפרש כאן דאסרה תורה את החדש או עד עכ"ס היום ועד בכלל בזמן דליכא עומר שאז אסור החדש כל היום, או עד הביאכם בזמן דליכא עומר ואין החדש מותר אלא אחר הקרבת העומר שהעומר מתירו וכנ"ל ודו"ק. ועיין ר"ה דף ו' ע"ב מ"ס: מיתבי ט"ו צניסן ר"ה לעומר וכו', ופריך: לרצא ליחסי ששה לרנב"י ליחסי חמשה, אר"פ כי קא חשיב מידי דחיל מאורתא מידי דל"ח מאורתא לא קחשיב וכו', ור' שיטא ברי' דרב אידי אמר כי קא חשיב מידי דלא חלי במעשה מידי דחלי במעשה לא קחשיב. וצטו"א שם הקשה דעדיין איפשר לחשוב נמי ר"ה דהיתר חדש שלא בזמן הבית דהו מותר ממילא לאורתא דשיחסר ואינו חלי במעשה, וקאמר שם דלרב פפא דשני מידי דל"ח מאורתא ל"ח לק"מ משום דר"פ אזיל לשיטתו דס"ל במנחות דף ס"ח ע"ב דבזמן שאין עומר האיר המזרח מתיר ואינו אסור כל יום הנק נמא דל"ח מאורתא, אבל לר"ש ברי' דר"א תיקשי כנ"ל, ודוחק לומר דר"ש ברי' דר"א לא משני שינויא דיד' אליבא דרבא דקשה לדידי ליחסי ששה דהיינו ר"ה דעומר ושתי הלחם אלא דמשני רק אליבא דר"י דל"ק לדידי אלא ליחסי חמשה והיינו רק של שתי הלחם ע"י"ש מ"ס שם. ודצרינו דרבא ע"כ כר' יהודה ס"ל דיום הנק כולו אסור בזמן דליכא עומר, א"כ ממ"נ תיקשי לכאורה אליבא דרבא דהא אידיחי ל' לפי"ו שינויא דר"פ דל"ח אלא מידי דל"ח מאורתא, דהא חדש נמי בזמן דליכא עומר

כמ"ס צסוגיין כתוב עד עכ"ס היום וכתוב עד הביאכם ולמד מזה דכאן בזמן שביהמ"ק קיים וכאן בזמן שאין ביהמ"ק קיים דאז אסור החדש כל היום, וע"כ דר' יהודה מפרש האי קרא לפי"ו כמו אילו הי' כתוב בקרא או לחלק דהיינו עד עכ"ס היום הזה או עד הביאכם, ואסרה תורה את החדש או עד עכ"ס היום בזמן דליכא עומר או עד הביאכם בזמן דליכא עומר. ואף דבחולין דף ע"ט אמרין דלר' יהודה ספקי מספקא ל' אי חוששין לזרע האז וכחנניה שם דדריש אותו דמשמע זכר ולא מיתר ל' קרא לחלק, וע"כ דס"ל לר"י כר' יונתן דלחלק לא נריך קרא, או דס"ל אין חוששין לזרע האז וקרא דאיתו לחלק וס"ל כר' יאשי' דנריך קרא לחלק ע"י"ש צסוגיא ובתוס' שם ד"ה ע"ל, ומצינו נמי בב"מ דף נ"ד ושם דף ס' דמנריך קרא לחלק אליבא דר' יהודה ע"י"ש ובתוס' חולין דף פ"ו ע"ב ד"ה לחלק, מ"מ נראה ליישב דל"ק מ' וכאן פשיטא ל' לר"י דל"ל או לחלק, עפ"י"ש בקט"ה ס' ר"ל ס"ק א' בשם שו"ת מהר"א ששון ס' נ"ב וז"ל: דנראה לי מאי דפליגי ר' יונתן ור' יאשי' היינו היכי דכתיב צלה"ק וי"ו שהוא הנזכר פעם תהי' כוננו חיבור ופעם פירוד כאומר או כו', אמנם צלשון לע"ז תיבת אי לעולם היא מחצת ומדבקת הענינים הנזכרים וא"כ אין שום מקום וראי' מפלוגתא דר"י ור' יאשי' לאומר צלשון לע"ז אי וכו' עכ"ל, ובקט"ה"ח שם השיג עליו צה מסוגיא מפורשת בר"פ השואל דקאמר שם גם צהני קראי דאם צעליו עמו וגו' דרבא ס"ל כר' יונתן ומתוך לקראי כר' יונתן ואב"י ס"ל כר' יאשי' ומתוך לקראי כר' יאשי', דמבאר מזה דכמו דפליגי הני תנאי בקראי דאב"י ואמו קלל פליגי נמי צהאי קרא דאם צעליו עמו אי קאי אחרווייהו או אחדא, ואי נימא טעמא דר' יונתן משום דו"ו מורה פירוד והיא וי"ו המחלקת א"כ אינו ענין כלל להך דצעליו עמו אי קאי אחרווייהו או לא כיון דהתם לא כתיב וי"ו המחלקת, אלא ודאי משמע להדיא דאין לחלק צכך וזה ראי' ברורה עכ"ל הקט"ה"ח, והנה זה ודאי מוכח מן הסוגיא דב"מ הג"ל דהני תנאי ר' יאשי' ור' יונתן פליגי צה גם צמקוס דלא כתיב וי"ו וכמ"ס בקט"ה"ח ועיין דצברינו לעיל סימן ל"ה מה שכחצנו צה. אמנם מ"מ נראה לקיים ד' המהר"א ששון הג"ל אליבא דר' יהודה ונימא דאף דצמקוס דכתיב וי"ו ס"ל לר"י דאיפשר דמשמעותא דו"ו הוא חיבור ומשו"ה נריך למיכתב או לחלק, מ"מ היכא דלא כתיב וי"ו כמו הכא דכתיב עד עכ"ס היום הזה עד הביאכם ל"ל קרא לחלק ציניהם, וכיון דס"ל דעד ועד בכלל וא"ל לקיים גם שניהם בזמן אחד שפיר מתפרש האי קרא לחלק כמו אילו הי' כתוב עד עד עכ"ס היום הזה או עד הביאכם וכאן בזמן שאין ביהמ"ק קיים וכאן בזמן שביהמ"ק קיים וכנ"ל. אבל ר' יוחנן לשיטתו דס"ל דקיי"ל כר' יאשי' דמנריך קרא לחלק וכמ"ס צחי' הרשב"א מ' קידושין דף ט' ע"ב צמ"ש דיליף קידושי אשה מקרא דצעולת צעל דאי מוצעלה הו"א עד דמקדש והדר צעיל ע"י"ש, ועיין דצברינו הג"ל, ודאי דס"ל לגמרי כר' יאשי' דלא מחלק צין היכי דכתיב וי"ו או לא כתיב וי"ו וס"ל דצכ"מ צעיין קרא לחלק, וכאן נמי ע"כ דמה"ט לא ס"ל כר' יהודה צפירושא דקרא דעד עכ"ס היום, דאי נימא דעד ועד בכלל קשיא קראי אהדדי ונימא ל' טפי לפרש האי עד דעד ולא עד בכלל והיינו דהאיר המזרח מתיר לעולם גם בזמן שביהמ"ק קיים, דהא כמו דעד עכ"ס

זהאי עד דעד ענש היום דעד ולא עד בכלל כמ"ש צטו"א הנ"ל משום דהיכי דמוכח שאני וכאן מוכח הוא דעד ענש היום עד ולא עד בכלל מדאקדמי קרא קודם לעד הביאכם וכנ"ל.

ואולי ידוקדק נמי בזה מ"ש צמ' שם צמנחות דף ס"ח בזה דרב ושמואל דפריך מ"ט ומשני תרי קראי כתיבי כתיב עד הביאכם וכתיב עד ענש היום הזה הא כיצד כאן צומן שציהמ"ק קיים וכו', ויש לדקדק למה שינה הש"ס צרומיא דהני תרי קראי מלישנא דקרא דבקרא הא עד ענש היום קדים וכאן צמ' מקדים תחילה לקרא דעד הביאכם וזה פלא לכאורה. ולהג"ל ידוקדק שפיר דצאמת הא כיון דצמ"מ ס"ל לרב נמי דעד ועד בכלל ויקשה לכאורה למה ס"ל כאן צעד הראשון דעד ענש היום דעד ולא עד בכלל וצעד השני דעד הביאכם ס"ל דעד ועד בכלל כמו בעלמא, וע"כ כנ"ל משום דכאן מוכח מדאקדמי לעד ענש היום קודם לעד הביאכם והא אי נימא דעד ענש היום נמי עד ועד בכלל א"כ עד הביאכם קדים וכנ"ל, והיינו דקאמר כתיב עד הביאכם והיינו דהא עד הביאכם קדים זמנו תחילה לעד ענש היום וכתיב עד ענש היום הא כיצד, כאן צומן שציהמ"ק קיים וכאן צומן שאין ציהמ"ק קיים והיינו דצומן שאין ציהמ"ק קיים אמרינן דהאיר המזרח מחיר ונמלא דזמנו קדים להבאת העומר ולכן אקדמי נמי קרא תחילה וכנ"ל ודו"ק כי נכון הוא.

אמנם טפי נראה לומר בישוב קושית הטו"א הנ"ל, ולהוכיח דאדרבא היינו טעמא דרב דס"ל האיר המזרח מחיר משום דאזיל לשיטתו דס"ל צמ"מ דאמרינן עד ועד בכלל, דהנה לכאורה עוד קשיא לי כאן צמוגיין להני דס"ל דאמרינן גם כאן דעד ולא עד בכלל למה ס"ל דהאיר המזרח מחיר ולא הותר החדש אלא משהאיר יום הטו", הא כיון דס"ל דעד ולא עד בכלל א"כ נימא דהותר החדש מתחילת ליל טו"ז דהא ודאי דגם צמ"מ דכתיב בענש היום הזה מ"מ גם הלילה בכלל, וכמו שמצינו צוה"כ דכתיב צי' נמי בענש היום הזה ומ"מ ודאי דגם לילה בכלל וכל העושה מלאכה כליל יוה"כ חייב נמי כרת כמו ביום עיין יומא דף פ"א ע"א, ואף שמצינו בספרי שלהי האזינו דדייק מש"ש בענש היום הזה גבי מיתת מרע"ה וכן גבי נח וביציאת מצרים ודריש שם צמראית אורו של יום עי"ש, ומוצא בפירש"י שם ס"פ האזינו: לפי שהיו אומרים אם אנו מרגישים וכו' אין אנו מניחין וכו' הרי דדייקין מהא דענש היום דדוקא נקט יום ולא לילה, מ"מ ודאי דדוקא התם הוא דדרש כן אבל לא צמ"מ וכל היכי דכתיב בענש היום גם לילה בכלל עיין רמב"ן עה"ת פ' אמור מ"ש בזה צמ"ש ענש היום הזה צוה"כ ודו"ק כי קצתו. וכאן נמי צענינא דעצרת דכתיב שם צפ' אמור וקראתם בענש היום הזה מקרא קודש ודאי דגם לילה הוא בכלל מקרא קודש, וא"כ תקשה למה לא נימא גם גבי אסור חדש דמאי דכתיב כאן ולחם וקלי וגו' עד ענש היום הזה נימא דאינו אסור אלא עד הלילה של טו"ז כיון דס"ל כאן דאמרינן עד ולא עד בכלל, דבשלמא לר' יהודה לק"מ דכיון דס"ל דעד ועד בכלל הרי אסור חדש עד סוף יום טו"ז רק העומר מחיר תחילה את האסור צומן שציהמ"ק קיים, אבל לרב ושמואל וכן לר"י ולר"ל דס"ל עד ולא בכלל קשה לכאורה כנ"ל דלימא דאינו אסור חדש אלא עד ליל טו"ז ולפלא שלא העירו המפרשים בזה.

מתחיל היתר מאורחא דהיינו הלילה השיך ליום י"ז כיון דלדידי' כל יום הנפ אסור, ושינוי"א דר"ש צרי' דר"א ודאי אידחי דהא שלא צומן הבית לא תלי היתירא דידי' צמעה ותיקשי כנ"ל.

אמנם נראה לקיים את דברינו ולתתן בפשיטות גם אליבא דרבא, דהנה צטו"א שם תחילה כתב דאיפשר הי' לתתן דל"ח אלא ר"ה דקציעי וקיימי, משא"כ היתר חדש דמשנתה צומן הבית לשלא צו"ה למ"ד לשלא צו"ה כל יום הנפ אסור וזה ל"ח, אלא שהקשה שם לפי"ז ל"ל לשנוי דל"ח ר"ה דעומר משום דתלי צמעה ת"ל מה"ט דאין ר"ה שלו קצוע דדוקא לומר דר"ש צרי' דר"א לא משני אלא על שתי הלחם אליבא דרנב"י עי"ש. ולענ"ד נראה לקיים ד' הטו"א הנ"ל צמקנא דהא"נ דלהני תנאי דס"ל דצומן דליכא עומר אסור כל יום הנפ, לדידהו ודאי די"ל דה"ט דל"ח יום קצוע ר"ה לעומר משום דלא חשיב אלא הני ר"ה דקציעי וקיימי אבל לא היתר חדש שמשנתה מיום טו"ז צומן דאיכא ציהמ"ק ליום י"ז צומן דליכא ציהמ"ק, אבל להני תנאי דס"ל דלעולם מותר ביום טו"ז דגם צומן דליכא עומר מותר באותו יום טו"ז משהאיר המזרח א"כ הא זמנו אינו משנתה כלל ומיקרי יום טו"ז ר"ה קצוע לעומר ולדידהו הוא דקפריך צמ' ליטני ר"ה לעומר, ואה"נ דלהני דס"ל יום הנפ כולו אסור מעיקרא לא פריך כלל צמ', אלא כיון דהוא פלוגתא דתנאי ואיכא תנאי דס"ל דגם צומן דליכא עומר מותר באותו יום טו"ז לדידהו פריך ליטני נמי ר"ה לעומר ואליבא דידהו הוא דמשני הני אמוראי ר"פ ור"ש צרי' דר"א שינויא דידהו, אבל למאן דס"ל כר' יהודה לא פריך כלל, וממילא א"ש אליבא דרבא ונק"מ דאדרבא כיון דס"ל לרבא כר"י כמשנ"ת לק"מ דל"ח ר"ה לעומר כיון שזמנו משנתה ורק לאינן תנאי הוא דפריך ומשני שם צמוגיין ודו"ק כי נכון הוא. ונראה להוסיף עוד דברים בע"ה להכריח את דברינו, עפי"מ שנראה ליישב ג"כ עפי"ז משה"ק צטו"א שם שלהי ר"ה על הא דרב צמנחות כאן שסותר את שיטתי, דכאן הא אמרינן דרב ושמואל ס"ל דלא כר' יהודה וע"כ דס"ל לרב דאמרינן עד ולא עד בכלל, ובערכין דף כ"ז ע"ב מפורש דרב ס"ל כרבי דאמרינן עד ועד בכלל, עי"ש צטו"א מה שפריך דה"ט דרב דס"ל דשאני הכא דכאן ע"כ מוכח דאמרינן עד ולא עד בכלל, דהא אי נימא דעד ענש היום עד ועד בכלל ונמלא דכל היום אסור מדינא בחדש ורק דהעומר מחיר א"כ הו"ל למיכתב צחורה עד הביאכם קודם לעד ענש היום שזמן הבאה הוא ביום ועד ענש היום אי עד ועד בכלל הא כלות זמנו אינו עד הלילה וכיון דהיתר הבאה קדים להיתר דעד ענש היום הו"ל לאקדמי בקרא, אלא ודאי דכאן אמרינן עד ולא עד בכלל והו"ל היתר דעד ענש היום קודם לזמן הבאה לפיכך אקדמי קרא יעו"ש.

ולכאורה הי' נראה לקיים דברי הטו"א הנ"ל ועוד להמתיק צומת עפ"י דברינו, דהא לפי משנ"ת אדרבא צאמת מוכח מרב ושמואל דאינהו נמי ע"כ ס"ל כאן בזהאי עד דעד הביאכם דאמרינן עד ועד בכלל, שהרי ס"ל דצומן שציהמ"ק קיים אין האיר המזרח מחיר ופליגי אדרי"י ור"ל, וע"כ דה"ט דידהו דס"ל דהבאת העומר מעכצת הוא משום דאמרינן צעד הביאכם דעד ועד בכלל, וע"כ לומר דהא דס"ל

אלא ביום דומיא דמ"ע דקו"ע של תורה, אבל לענין הספד ועשיית מלאכה דשוא"ת הוא הא בשל תורה נמי לילי של שבת ויו"ט אפילו ליל יו"ט כיומו לכ"ד, מיהו הא גופא לריך טעם מ"ש דלפעמים אמרינן דאין לילות בכלל ימים דקרא ופעמים אמרינן דימים אפילו לילות בכלל וא"ו מקומו עכ"ד הטו"א. והנה מאי דכתב בטו"א דכל מילי דאורייתא דהו"ק דקו"ע אין הלילה בכלל יום וקחשיב שם שופר סוכה ולולב, הנה מאי דקחשיב גם סוכה בכלל הני ודאי דט"ס הוא דהא סוכה נוהגת כלילות כבימים, גם מאי דמשמע מד' הטו"א ז"ל דכמו כללל הוא ככ"מ לחלק בין קו"ע לשוא"ת דקו"ע אין הלילה בכלל יום ולענין שוא"ת הוי הלילה בכלל יום, לא ידק לכאורה ככ"מ ומצינו ג"כ סתירה לזה מהא דסוכה גופה שנוהגת גם כלילה, וכן משמחה שהציא הטו"א דמשם מוכח להיפוך דהא גבי שמחה אף דקו"ע הוא מ"מ גם הלילות בכלל הימים ורק לילה הראשונה איחממעטא מקרא דאך שמח ומטעמא דאין שמחה לפניו כמ"ש בפסחים דף ע"א עיי"ש [ועיין ג"כ בדברינו לקמן]. והי' נלענ"ד להוסיף קצת ע"ד הטו"א ז"ל מילתא בטעמא מאי דנאמרת לענין כל איסורי ל"ת הנהוג ביום הוי גם הלילה בכלל ולענין קיום המ"ע דקו"ע מצינו חילוקים, והוא דהנה בסוכה דף מ"ג ע"א קאמר גבי שבעת ימים דסוכה דמשמע אפילו לילות וצעי למילף מלולב דדוקא ימים, וצעי מו

ובאמת הנה הדבר הזה לריך ביאור רחב מה שצ"מ מצינו דגם לילה בכלל יום וצ"מ מצינו להיפוך דיום אחא למעט לילה, ומנאמי שהגאון בעל טו"א העיר קצת בזה צחי' למ' מגילה דף ו' ע"ז ד"ה סעודה פורים שאכלה כלילה לא יא' ידי חובתו עיי"ש משה"ק אלא מעתה הא דדרשינן לעיל דף ה' משתה ושמחה מלמד שאסור בהספד ותענית ה"נ שכליל פורים מותר בהספד הא ודאי לא, וצירושלמי בפ"ז גבי הי' כותבה דורשה ומגיה אס כיון לכו יא' קאמר הד"א שהוא מותר בעשיית מלאכה וקמל"ן דיו"ט לא קבלו עליהו וכו', והשתא מנ"ל דמותר דילמא יו"ט נמי קיבלו עליהו ומתניתין דהי' כותב מקריאת הלילה איירי אע"כ אי יו"ט נמי קבלו עליהו כלילה נמי אסור במלאכה? והא קרא כתיב על כן וגו' עושים את יום י"ד וגו' יומא נמי יום י"ד דוקא ולא לילה, וי"ל דודאי כל דתקנו רבנן וכו' כעין דאורייתא הוא והא לענין שבת ויו"ט לילו כיומו לכל דבר ומיהו לענין מצות שמחה של יו"ט אין מצות שמחה נוהג מה"ת כליל יום טוב ראשון וכו', והי"נ לענין מקרא מגילה דכתיב והימים האלה נזכרים וגו' ימים דוקא אבל קריאת מגילה של לילה אינו מדברי קבלה כדפי' לעיל, וד"ו ג"כ כעין דאורייתא דמצוות הנהגות ברגלים כשופר סוכה ולולב אין נוהגים אלא ביום ולא כלילות כדתנן לקמן ספ"ז והי"נ לקריאת מגילה שהיא מ"ע דקו"ע דומיא דהני וכן שמחה אינו נוהג

ד"ה חזקי' ובכ"מ שם, י"ל שלא חייבו חכמים כלל גם את הנשים שיהיו גם הן חייבין בקריאתה, אם היינו אומרים כן הי' מתיישב ג"כ משה"ק בטו"א שם מ"ש מסוכה דפסטי ימים גם מדרבנן וא"ח משום הי"ט שהן היו באותו הנס, ונרחק שם לחלק ולומר דר"ק דמי לשל תורה ודמי לד"ס יעו"ש, ולהג"ל א"ש ולק"מ דאה"נ דגם כאן אין הנשים חייבות בחיוב היום דהוא מן הקבלה ורק כלילה הוא שחייבות שאז עיקר החיוב אינו אלא מדרבנן אבל אין זה במשמע ודו"ק כי קצרתין].

וא"כ בקריאת המגילה כלילה בודאי דגם בלא כונה יצא, וע"כ דמתניתין מיירי ביום רבוה ודאי דבעי כונה אליבא דכו"ע וכמ"ש בטו"א מגילה דף י"ז ע"א ד"ה הי' כותבה מה שהביא שם ד' הרי"ן שכתב דלמ"ד מצוות אין צריכות כונה, ע"כ לפרש דמש"ש אם כיון לכו לקרות יצא היינו כיון לכו לקרות כראוי ולא כדרך קורא להגיה שאינו קורא כדרך קריאה כלל, ובטו"א שם דחה דבריו והביא מש"כ בחי' לר"ה דבמגילה כו"ע מודי דבעי כונה, והביא ראיה ממ"ש ברי"ה דף כ"ח גבי שמע קול שופר או קול מגילה כו' דמוקי כיון לכו לשמוע ופריך לשמוע והא שמע כסבור חמור בעלמא הוא וקשיא אמגילה דשמע חיתוך האותיות והתיבות וא"א למיחלף ולמיטעי בקול חמור וע"כ דבעינן כיון לכו לצאת אלא ודאי דבמגילה אפילו למ"ד מצוות אצ"כ במגילה מודה דצריך כונה עיי"ש, והנה אנחנו לא זכינו לדבריו מ"ש במס' ר"ה ובטו"א שם לא נמצא דבר מזה רק הקושיא הג"ל ושם נשאר בקושיא. ובאמת אין תי' זה מוכרח כ"כ דאיפשר לאוקמי דמיירי לענין לועז ששמע אשורית ואינו מבין כלל הלשון דהוי אצלו כמו חמור גבי קול שופר ומ"מ יצא באם כיון לשמוע, וידענא שבס' פיר"ח לאו"ח סי' תר"צ מדבר מזה ואינו תי' לעיין בו. אמנם אף שאין ראיה זו מוכרחת, מ"מ מצאתי שקדמו בזה גם הרב המגיד בפ"ב מה' מגילה ה"ה עיי"ש שכתב להסתפק דאיפשר דבמגילה כו"ע מודי דבעי כונה, ורק בלח"מ שם הקשה ע"ז מסוגיא דר"ה שם דחה דבריו ובאמת אין לדחוק כ"כ ולפרש האי אם כיון לכו דקאי אתרווייהו אשופר ואמגילה בתי' משמעות ופשוטות הסוגיא משמע דגם במגילה למ"ד ל"ב כונה למ"ד דמצוות אצ"כ כונה עיי"ש וכן מבואר ג"כ בחי' הרשב"א מגילה שם כמ"ש הר"ן ז"ל עיי"ש ושפיר מוכיח מזה בירושלמי דהדא אמרה דמותר בעשיית מלאכה דהא ע"כ מוכח דמיירי מקריאת היום וכנ"ל ודו"ק כי קצרתין ובחי' אלפסי שם הארכתי בזה ואכ"מ.

3 [נהג"ה ובחי' אלפסי מגילה כתבתי לדחות ראית הטו"א מן הירושלמי הגיל בפשיטות, דע"כ מוכח דמתניתין איירי בקריאה דיממא מדמסיק אס כיון לכו יצא וא"ל לא יצא, וכבר כלל כיל לן המג"א בשם הרדב"ז באו"ח סי' ס' ס"ק ג' וכן בכנה"ג או"ח סי' תקפ"ט דבמצוה דרבנן א"צ כונה, והלא קריאה כלילה אינה מדברי קבלה רק מדרבנן כמש"ש הטו"א כאן להלן בדבריו שם וכ"כ ג"כ לעיל דף ד' ע"א ד"ה כגון וכ"ה ג"כ בנוב"י מ"ק או"ח סי' מ"א עיי"ש [וה"ט נמי מה שמברכין שהחיינו גם למחר כמ"ש או"ח סי' תרצ"ב משום דכלילה אינה אלא מדרבנן ולמחרתו הוי דברי קבלה דמי לשל תורה].

ואולי יש ליישב ג"כ עפ"י משה"ק התוס' במגילה דף ע"א ד"ה נשים חייבות במקרא מגילה דמשמע נמי מזה שהנשים מוצאות את אחרים י"ח, והי"נ משמע בערכין דף ב' דקאמר הכל כשרים לקרוא את המגילה וכו' משמע להוציא אפילו אנשים, והקשו ממ"ש בתוספתא דאפילו אנדרונינוס דעדיף מאשה אינו מוציא את האנשים יעו"ש שנדחקו בזה. ולהג"ל י"ל דמאי דתנינן הכל כשרים לקרוא את המגילה וכו' דאתא לאתויי נשים שמוציאות גם את האנשים קאי על קריאת המגילה כלילה דאז אין חיוב קריאתה אלא מדרבנן וכולן שוות בחיוב קריאתה מדרבנן, וגם לגבי נשים אינו אלא חזא דרבנן שכך תקנו חכמים שיהיו כולן חייבין לקרוא את המגילה כלילה אחד אנשים ואחד נשים, אבל בחיוב קריאתה ביום שהאנשים חייבים בקריאתה מד"ק אה"נ שאין הנשים מוציאות אותם, ובהכי הוא דמיירי מ"ש בתוספתא דאנדרונינוס אינו מוציא אלא מינו וכו' וז"נ.

ובטו"א שם נדחק לפרש מ"ש הכל כשרים לקרות את המגילה דאתא לאתויי נשים היינו שמוציאות את האלם שא"ח מן הקבלה, ומ"מ איפשר שחייב לשמוע מדרבנן מה"ט שאף הוא הי' באותו הנס עיי"ש. ולעני"ד טפי נראה לומר כפשוטו דאתא לאתויי נשים שמוציאות גם את האנשים מחיוב קריאת הלילה שאינו אלא מדרבנן לכו"ע וכנ"ל, ואם היינו אומרים דעיקר חיוב הנשים בקריאת המגילה מטעמא שאף הן היו באותו הנס אינו אלא כלילה שאז אין חיוב קריאתה אלא מתקנת חכמים ושפיר תקנו חכמים שגם הנשים יתחייבו בזה לפי שאף הן היו באותו הנס וכמ"ש נמי בתוס' מגילה שם סד"ה שאף דל"מ ה"ט שהיו באותו הנס לחייב אלא מדרבנן יעו"ש, אבל בקריאת המגילה ביום שהאנשים חייבין בה מן הקבלה דמי לשל תורה וכמ"ש הקדמונים עיין טו"א מגילה דף ה' ע"ב